

ληθινὴν ἡδονὴν, καθαρὰν καὶ ἀμετάβλητον· ἐξ ἐναντίας δὲ, ὁ μὴ ἐργαζόμενος τὴν ἀρετὴν εἶναι κακοδαίμων, φοβεῖται ἐν τῇ παρουσίᾳ ζωῇ διὰ τὰς κακὰς πράξεις αὐτοῦ (1), ἐλέγχεται ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ἡμέραν καὶ νύκτα, τρέμει τὰ μετὰ θάνατον. Τοιοῦτον λοιπὸν ἄνθρωπον τίς ἤθελεν ὀνομάσει εὐδαίμονα ; Κακία καὶ εὐδαιμονία εἶναι φύσει πύλεια καὶ ἀσυμβίβαστα.

Ἐκ δὲ τῶν περὶ ἡμᾶς ἀγαθῶν, ἅλλα μὲν εἶναι τῆς τύχης, ὡς λέγεται, ἅλλα δὲ τοῦ σώματος. Ἐκ τῶν λεγομένων ἀγαθῶν τῆς τύχης, ἅτινα ὅμως κυρίως πρέπει νὰ ἀναφέρωμεν εἰς τὴν θείαν πρόνοιαν, εἶναι ὁ πλοῦτος, τὰ ἀξιώματα, οἱ φίλοι κτλ. Ταῦτα δὲ πάντα συνισῶσι τὴν ἐξωτερικὴν ἡμῶν κατάστασιν, καὶ οὐδὲ εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν ἡμῶν. Δὲν ἐμποδίζουσιν ὅμως τὴν ἀπόλαυσιν τῆς εὐδαιμονίας, ἀλλὰ μάλιστα καὶ συντρέχουσι πρὸς αὐξήσιν αὐτῆς, ὅταν μεταχειριζώμεθα αὐτὰ καλῶς, ἤγουν κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον καὶ κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· καθ' ἑαυτὰ ὅμως εἶναι ἀδύνατον νὰ καταστήσωσι τὸν ἄνθρωπον εὐδαίμονα· διότι δὲν εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν ἡμῶν, δὲν εἶναι μόνιμα καὶ ἀχώριστα, οὐδὲ τοιαύτης φύσεως, ὥστε νὰ προξενῶσιν ἡδονὴν ὑψηλὴν καὶ σταθεράν. Πρὸς τοῦτοις, δίδονται πολλάκις, ὡς ἔτυχε, καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς κακοῦς· ὥστε καὶ ἡ ἀπόλαυσις αὐτῶν δὲν δύναται νὰ καταστήσῃ τὸν ἄνθρωπον εὐδαίμονα, οὔτε εἰς τὸ παρὸν οὔτε εἰς τὸ μέλλον. Διὰ νὰ διακρίνωμεν τὴν ἀληθινὴν εὐδαιμονίαν, πρέπει νὰ θεωρῶμεν τὸ παρελθὸν αὐτῆς τὸ παρὸν, καὶ τὸ μέλλον. Ἄς συγκρίνωμεν δύο ἀνθρώπους, τὸν μὲν εὐτυχῇ κατὰ τὰ ὕλικά ἀγαθὰ τῆς ζωῆς, παραδεδομένον ὅμως εἰς ἐλαττώματα καὶ κακίας· τὸν δὲ ἄλλον δυστυχῇ μὲν εἰς τὰ ἐξωτερικὰ ἀγαθὰ, πλούσιον ὅμως εἰς ἀρετὴν. Εἰς τὸν κακὸν τὸν ὕλικῶς εὐτυχῇ οὐδεμίαν ἡδονὴν ἀφίνει ἡ ἀπόλαυσις τῶν παρελθόντων καὶ ἡ μνήμη τῶν κακιῶν, ἐξ ἐναντίας μάλιστα τὸ σῶμα αὐτοῦ φθίρεται ἐκ τῆς τρυφῆς, αἱ νοητικαὶ δυνάμεις ἐξαχρειοῦνται, ἡ ψυχὴ αὐτοῦ καταθλίβεται ὑπὸ τῆς συνειδήσεως, καὶ δὲν δύναται νὰ αἰσθανθῇ οὐδὲν μέρος τῆς παρελθούσης ἡδονῆς. Αἱ παροῦσαι ὁμοίως κακίαι κατασπαράττουσιν αὐτὸν μὲ τὴν ἀνησυχίαν τῆς ψυχῆς, τὴν ἀχώριστον σύντροφον τῆς ἀμαρτίας· ἀηδίαί, θυμοὶ καὶ ταραχαὶ ἐν τοῖς παροῦσιν· ὑποφίαι καὶ φόβοι περὶ τῶν μελλόντων· ἰδοὺ ἐν συντομίᾳ ποία εἶναι ἡ φαινομένη λαμπρά εὐτυχία αὐτοῦ. Ἐξ ἐναντίας, πόσῃν χαρὰν ἀπολαμβάνει ὁ ἐνάρετος, ἐνθυμούμενος τὰς παρελθούσας πράξεις αὐτοῦ, βλέπων τὰς παρούσας, καὶ συλλογιζόμενος τὰ μέλλοντα ! Ὁ κακὸς τρέμει τὸν θάνατον, διότι βλέπει εἰς αὐτὸν παντελῇ στέρησιν τῶν γήινων, καὶ φοβεράς ἀπειλὰς περὶ τῶν μελλόντων· ὁ ἐνάρετος βλέπει αὐτὸν μακρόθεν μὲ ἐ-

(1) Πάντα τὸν χρόνον οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν κακῶν προσδέχονται κακὰ· οἱ δὲ ἀγαθοὶ ἡσυχάζουσι διαπαντός. (Παροιμ. ιε. 15.)